.

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी पदको खुल्ला प्रतियोगितात्मक परीक्षाको पाठ्यक्रम

पाठ्यक्रमको रुपरेखा :– यस पाठ्यक्रमको आधारमा निम्नानुसार एक चरणमा परीक्षा लिइने छ :

लिखित परीक्षा	पूर्णाङ्क :– १००
अन्तर्वार्ता	पूर्णाङ्क :– ३०

प्रथम चरण – लिखित परीक्षा योजना (Examination Scheme)

विषय	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली	प्रश्न संख्या	समय
सामान्यज्ञान	१००	४०	वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice)	५०x२ = १००	४५ मिनेट

द्वितीय चरण

विषय	पूर्णाङ्क	परीक्षा प्रणाली
व्यक्तिगत अन्तर्वार्ता	२०	मौखिक

१. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा अंग्रेजी वा नेपाली अथवा अंग्रेजी र नेपाली दुवै हुन सक्नेछ ।
२. पाठ्यक्रमको एकाइहरुबाट सोधिने प्रश्नसंख्या निम्नानुसार हुनेछ ।

पाठ्यक्रमका एकाइ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
प्रश्न संख्या	10	2	3	2	2	2	7	5	7	2	2	2	4

३. वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice) प्रश्नहरुको उत्तर सही दिएमा प्रत्येक सही उत्तर बापत २ (दुई) अङ्क प्रदान गरिनेछ भने गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अर्थात् ०.४ अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
४. यस पाठयक्रममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरु परीक्षाको मिति भन्दा ३ (तीन) महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा रहेको सम्झनु पर्दछ ।
५. लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरुलाई मात्र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
६. पाठ्यक्रम लागू मिति :– २०६२/६/१३ देखि

लोक सेवा आयोग
नेपाल शिक्षा सेवा, पुरातत्व समूह, पुरातत्व उपसमूह राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी पदको खुल्ला प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम

१. **इतिहास**

१.१ इतिहासको परिचय (Introduction to History)

१.१.१ इतिहासको अर्थ (Meaning of History)

१.१.२ इतिहासका श्रोतहरु (Sources of History)

१.१.३ नेपाली इतिहासको काल विभाजन

१.२ लिच्छविकालीन नेपाली राजनैतिक एवं सामाजिक इतिहास बारे जानकारी

१.३ पूर्व मध्यकालीन नेपाली इतिहास बारे जानकारी

१.३.१ पूर्व मध्यकालीन नेपाल उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास

१.३.२ कर्णाली प्रदेशका खस मल्लहरुको संक्षिप्त इतिहास र नेपालको इतिहासमा उनीहरुको देन

१.३.३ सिमरौनगढका कर्णाटवंशी राजाहरुको संक्षिप्त इतिहास नेपालको इतिहासमा उनीहरुको देन

१.४ मध्यकालीन नेपाली इतिहास बारे जानकारी

१.४.१ मल्लकालीन काठमाडौं उपत्यकाको राजनैतिक र सामाजिक इतिहास

१.४.२ बाईसे चौबीसे राज्यहरुको संक्षिप्त जानकारी

१.४.३ गोरखाको इतिहास, श्री ५ पृथ्वीनारायण शाह र नेपालको एकीकरण अभियान

१.४.४ सुगौली सन्धि

२. **पुरातत्व**

२.१ पुरातत्व सम्बन्धी सामान्य जानकारी

२.२ नेपालका महत्वपूर्ण पुरातात्विक उत्खनन स्थलहरु र पुरातात्विक अवशेषहरु

२.३ संग्रहालयको परिभाषा, प्रकार र नेपालमा संग्रहालय विकासक्रम

२.४ पुरातात्विक वस्तुहरुको अभिलेख वन्दोवस्त र संरक्षण

३. **नेपालका केही बासिन्दाहरु**

३.१ नेपालका निम्न जातजातिहरुको बसोबास क्षेत्र, धर्म, संस्कार र रीतिस्थितिहरु बारे सामान्य जानकारी

३.१.१ किराँत

३.१.२ राजवंशी

३.१.३ धिमाल

३.१.४ थारु

३.१.५ नेवार

३.१.६ गुरुङ्ग

३.१.७ मगर

३.१.८ शेर्पा

३.१.९ तामाङ्ग

३.१.१० राउटे

४. **हिन्दु धर्म र दर्शन**

४.१ हिन्दु र बौद्ध दर्शनको उत्पत्ति र विकास

४.२ हिन्दु र पाश्चात्य दर्शनका केही मुख्य भिन्नताहरु

४.३ वैदिक र उपनिषद् साहित्यहरुको सामान्य परिचय

४.४ शैव, वैष्णव, शाक्त, सौर्य, गणपत्य र मष्टोसंप्रदायहरुको उत्पत्ति र विकास

५. **वौद्ध धर्म र दर्शन**

५.१ भगवान बुद्धको जीवनी

५.२ बुद्धका उपदेशहरु (चतुआर्य सत्य र अष्टाङ्गिक मार्ग)

५.३ निर्वाण एवं बोधिसत्व सम्वन्धी धारणा, बुद्ध धर्मका विभिन्न सम्प्रदाय (हिनयान, महायान, वज्रयान,तन्त्रयान)

५.४ उत्तरी नेपालमा बौद्ध धर्मको विकास र सम्प्रदाय

६. **नेपाली सामाजिक व्यवस्था**

६.१ बौद्ध मार्गी

६.२ शैव मार्गी

६.३ वर्ण आश्रम व्यवस्था

६.४ हिन्दु र बौद्ध समाजमा प्रचलित संस्कारहरु :- जन्म, नामाकरण, क्षौर, चुडाकर्म, उपनयन, बिबाह, अन्त्येष्ठि

६.५ प्राचीन र मध्यकालीन नेपालमा शिक्षाको विकास तथा प्रचारप्रसार

६.६ बज्रयान बौद्ध समाजमा प्रचलित पञ्चदान र अष्टमी व्रत परम्परा

७. **नेपाली मूर्तिकला**

७.१ मौर्य, गान्धार, मथुरा, गुप्त, पाल-सेन, कला शैलीको परिचय र नेपाली मूर्ति कलाको विकासमा तिनीहरुको प्रभाव

७.२ पूर्व लिच्छविकालको मूर्तिकला र तिनका प्रमुख विशेषताहरु

७.३ लिच्छवि र मल्लकालीन नेपाली प्रस्तर, धातु, काष्ठ र मृत्तिका मूर्तिहरुको विशेषता

८. **नेपाली चित्रकला**

८.१ नेपाली चित्रकलाको प्रारम्भिक चरणको अध्ययन

८.२ राजपुत, मुगल र पहारी चित्रकला शैलीको परिचय र नेपाली चित्रकलाको विकासमा तिनीहरुको प्रभाव

८.३ नेपाली भित्ते चित्र र पौभा चित्रहरुको परिचय

८.४ मिथिला चित्रकलाको परिचय र विशेषता

९. **नेपाली वास्तुकला**

९.१ नेपाली बहुछाने (Multiroofed) शैलीको मन्दिर वास्तुकलाको उत्पति र विकास

९.२ शिखर शैलीका मन्दिर वास्तुकलाको उत्पति र विकास

९.३ स्तुप वास्तुकलाको उत्पति र विकास

९.४ नेपाली विहार वास्तुकलाका विशेषताहरु

९.५ नेपालमा दरवार वास्तुकलाको इतिहास एवं हनुमानढोका, पाटन, भक्तपुर, गोरखा र नुवाकोट दरबारहरुको परिचय र महत्व

९.६ परम्परागत नेपाली आवासीय घरहरु, पाटी, धर्मशाला, ढुङ्गेधारा, जलद्रोणहरुको वास्तु स्वरुप बारे जानकारी र परिचय

१०. **नेपालमा प्रचलित लिपिहरु सम्बन्धी सामान्य जानकारी**

१०.१ ब्राह्मी लिपि

१०.२ लिच्छवी लिपि

१०.३ नेवारी लिपि

११. **विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश स्मारकहरु**

११.१ विश्व सम्पदा सूचीमा समावेश काठमाडौं उपत्यकाका स्मारक एवं स्मारक क्षेत्रहरु र लुम्बिनीको परिचय

११.२ लुम्बिनी, कपिलवस्तुका महत्वपूर्ण पुरातात्विक भग्नावशेषहरु

१२. **सेवा सम्बन्धी ऐन-नियम**

१२.१ प्राचीन स्मारक संरक्षण ऐन, २०१३

१२.२ प्राचीन स्मारक संरक्षण नियमावली, २०४६

१३. **पथ प्रदर्शन सम्बन्धी जानकारी**

१३.१ परिभाषा

१३.२ पर्यटनको विकास र चरणहरु

१३.३ पर्यटकका प्रकारहरु

१३.४ शिष्टाचारको महत्व

१३.५ नेपालमा पर्यटनको विकास

वस्तुगत बहुउत्तर नमूना प्रश्नहरु (Sample questions)

१. तल उल्लिखित कुराहरुमध्ये कुनलाई इतिहासको श्रोत मानिदैन ?

(क) अभिलेख (ख) वशांवली (ग) उपन्यास (घ) हस्तलिखित ग्रन्थ

सही उतर :- (ग)

२. मानांक मुद्रा कुन राजाले प्रचलनमा ल्याएका थिए ?

(क) मानदेव प्रथम (ख) मनुदेव (ग) अंशुवर्मा (घ) नरेन्द्रदेव

सही उतर :- (क)

३. तिरहुतका अन्तिम कर्णाटवंशी राजा हरिसिंहदेवकी रानीले भक्तपुरमा शरण पाएकी थिईन्, उनको नाम के हो ?

(क) पदुमल्लदेवी (ख) देवलदेवी (ग) नायकदेवी (घ) राजल्लदेवी

सही उतर :- (ख)

४. कुन मन्दिर शिखर शैलीको होइन ?

(क) पाटनको कृष्ण मन्दिर (ख) पाटनको महाबौद्ध मन्दिर
(ग) स्वयम्भुको हारती माताको मन्दिर (घ) स्वयम्भुको प्रतापपुर मन्दिर

सही उतर :- (ग)

५. करुवा नाच कुन जातिको परम्परागत नाच हो ?

(क) तामाङ (ख) गुरुङ्ग (ग) मगर (घ) शेर्पा

सही उतर :- (ग)